

ΤΑΞΗ: Γ΄ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ: ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Ημερομηνία: Τρίτη 7 Ιανουαρίου 2020
Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

A1.

α.

- i. Λάθος
- ii. Σωστό
- iii. Λάθος
- iv. Σωστό
- v. Λάθος

β.

- i. διὸ καὶ ὁ φιλόμυθος φιλόσοφος πῶς ἐστίν· ὁ γὰρ μῦθος σύγκειται ἐκ θαυμασίων.
- ii. Μαρτυρεῖ δὲ αὐτὸ τὸ συμβεβηκός· σχεδὸν γὰρ πάντων ὑπαρχόντων τῶν ἀναγκαίων καὶ τῶν πρὸς ῥαστώνην καὶ διαγωγὴν ἢ τοιαύτη φρόνησις ἤρξατο ζητεῖσθαι.
- iii. κτᾶσθαι τε αὐτὴν καὶ χρῆσθαι αὐτῇ προσηκόντως...
- iv. ἕτεροι δὲ αἱ ἐπιτάττουσαι... ἐπιτάττειν κατὰ φύσιν δύναται.
- v. τὴν ἀναμάρτητον ἐπιτακτικὴν φρόνησιν ἐν ἑαυτῇ περιεχούσης.

B1. Θαυμάζω: μένω έκθαμβος, νιώθω έκπληξη για κάτι. Το ρήμα δε μπορεί να αποδοθεῖ πλήρως στα νέα ελληνικά, καθώς περιλαμβάνει τόσο την έκπληξη (ευχάριστη ή δυσάρεστη, άρα και την αμηχανία) όσο και την περιέργεια και τον θαυμασμό.

φιλοσοφῶ: Στην αρχική του ετυμολογική σημασία (φιλῶ + σοφία) το ρήμα σημαίνει «αγαπῶ τη σκέψη και τη γνώση». Η φιλοσοφία είναι φίλια, επιθυμία

σοφίας. Στην Πολιτεία (475b) του Πλάτωνα λέγεται: *καὶ τὸν φιλόσοφον σοφίας φήσομεν ἐπιθυμητὴν εἶναι.*

Το θαυμάζειν αποτελεί και για τον Πλάτωνα αρχή της φιλοσοφίας: *μάλα γὰρ φιλοσόφου τοῦτο τὸ πάθος, τὸ θαυμάζειν. οὐ γὰρ ἄλλη ἀρχὴ φιλοσοφίας ἢ αὕτη* [:έντονα ο φιλόσοφος βιώνει την έκπληξη και τον θαυμασμό· και δεν είναι άλλη η αρχή της φιλοσοφίας παρά ακριβώς αυτή]. Ο Αριστοτέλης συνδέει άμεσα τη φιλοσοφική δραστηριότητα με την αναζήτηση της αλήθειας: *ὀρθῶς δ' ἔχει καὶ τὸ καλεῖσθαι τὴν φιλοσοφίαν ἐπιστήμην τῆς ἀληθείας* [: είναι σωστό που καλεῖται η φιλοσοφία επιστήμη της αλήθειας] (Μετὰ τὰ Φυσικά, 993b19-20). Γι' αυτόν η φιλοσοφία αποσκοπεῖ στην καθαρὴ γνώση και όχι στη χρησιμότητα. Ἦδη, λοιπόν, από την αρχαιότητα το ρήμα *φιλοσοφῶ* άρχισε να αποκτά την ειδικότερη σημασία που έχει και σήμερα: στοχάζομαι, αναζητώ και ερευνώ σε έκταση και βάθος τη φύση των πραγμάτων και την αλήθεια των όντων, τη γνώση, τις αξίες κ.λπ [φάκελος υλικού, σελίδα 15).

Εἶναι χαρακτηριστικό ότι ο Αριστοτέλης τοποθετεῖ στην αφετηρία και έναρξη μιας λογικῆς δραστηριότητας (ακριβέστερα: της κατεξοχὴν λογικῆς δραστηριότητας, της φιλοσοφίας) ένα πάθος, τον θαυμασμό. Αν λάβουμε επιπλέον υπόψη ότι το συγκεκριμένο πάθος δεν εξαντλείται στη διεγερτική για το φιλοσοφεῖν λειτουργία του, αλλά διέπει εξ αρχῆς και εξ ολοκλήρου τη φιλοσοφία στο σύνολο και τη διάρκειά της, γίνεται φανερό ότι η φιλοσοφική δραστηριότητα τείνει να αφορά τον άνθρωπο ολιστικά και όχι μόνο διανοητικά. Η επιθυμία του ανθρώπου να υπερβεί την άγνοια οδηγεί τον αρχικό θαυμασμό στη φιλοσοφία: αυτή υπάρχει και νοηματοδοτεῖται καθ' εαυτήν· δεν υπηρετεῖ καμία χρησιμότητα. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Αριστοτέλης επιλέγει το έναρθρο *απαρέμφατο* (τὸ θαυμάζειν) εκεί που θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει το αντίστοιχο αφηρημένο ουσιαστικό (: θαυμασμός). Δίνει, έτσι, έμφαση στον ενεργητικό, προσωπικό χαρακτήρα της φιλοσοφικῆς δραστηριότητας αλλά και στην ιστορικότητα της φιλοσοφίας. [B. Μπετσάκος, επιμορφωτικό υλικό για τα αρχαία ελληνικά Γ΄ Λυκείου]

- B2.** Ο Αριστοτέλης ορίζει το αγαθόν ως το τέλος, τον σκοπό μιας σειράς ανθρώπινων πράξεων: *ὥστε τοῦτ' ἂν εἴη αὐτὸ τὸ ἀγαθὸν τὸ τέλος τῶν ἀνθρώπων πρακτῶν* (Ἠθικά Εὐδήμια 1218b11-12). Κυριολεκτικό και ολικό *ἀγαθόν* είναι εκείνο που δεν αποτελεί μέσο για την επίτευξη ενός επόμενου σκοπού, αλλά είναι ο απώτατος σκοπός και η τελική κατάληξη του ανθρώπινου βίου. Κατά τον Αριστοτέλη το κατεξοχὴν *ἀγαθόν* είναι η ευδαιμονία: *ζωὴ σπουδαία. Τοῦτ' ἄρα ἐστὶ τὸ τέλειον ἀγαθόν, ὅπερ ἦν ἡ εὐδαιμονία* (Ἠθικά Εὐδήμια 1219a27-28). [φάκελος υλικού, σελ. 23]

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2020

Α΄ ΦΑΣΗ

E_3.Αλ3Α(α)

B3.

- i. Λάθος (σχολικό βιβλίο, σελ. 33: *Μετά την καταδίκη του, ο Σωκράτης έμεινε περίπου έναν μήνα στο κρατητήριο.*)
- ii. Λάθος (σχολικό βιβλίο, σελ. 36: *τότε η σχολή βρισκόταν σε πλήρη παρακμή.*)
- iii. Λάθος (σχολικό βιβλίο, σελ. 87: *Οι φύλακες-παντελείς αναλαμβάνουν, μετά τα 50 τους χρόνια, τη διακυβέρνηση και μεριμνούν για την ευδαιμονία ολόκληρης της πολιτείας.*)
- iv. Λάθος (σχολικό βιβλίο, σελ. 88: *Κορωνίδα της εκπαιδευτικής πορείας είναι η πενταετής [από τα 30 ως τα 35] σπουδή της διαλεκτικής [φιλοσοφία] που οδηγεί στην ύψιστη μορφή γνώσης.*)
- v. Σωστό (σχολικό βιβλίο, σελ. 91: *Ο Γλαύκων, που είναι κατά κάποιον τρόπο το φερέφωνο της αριστοκρατικής ηθικής, θεωρεί τη δικαιοσύνη ως μια υποκριτική κοινωνική σύμβαση που επιβάλλεται από τους πολλούς και αδύνατους για την αυτοπροστασία τους.*)

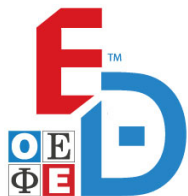
B4.

προϊόντες: **εισιτήριο**
σύγκειται: **κοιτίδα**
ράστώνην: **ραδιούργος**
θάτερον: **ετερώνυμος**
διάξειν: **παρείσακτος**

Οι λέξεις της στήλης Β΄ που περισσεύουν είναι: **οντότητα, ανάξιος, ραγδαίος.**

B5.

Η φιλοσοφία θεωρείται απαραίτητη για τον έλεγχο των μέσων που θα διασφαλίσουν τον απώτερο στόχο του ανθρώπου, τον τελικό σκοπό της ζωής του. Το όφελος που θα αποκομίσει ο άνθρωπος είναι διπλό: α) η ορθότητα του βίου του στη δημόσια ζωή (*όρθως*) και β) η ωφέλεια στην ιδιωτική του ζωή (*ώφελιμος*). Πρέπει να σημειωθεί ότι η λέξη βίος δεν είναι πάντα απολύτως ταυτόσημη με τη λέξη ζωή. Συχνά με τον βίον δίνεται έμφαση στον τρόπο της ζωής, στην κατάσταση της ζωής, στο πώς βιώνει ο άνθρωπος τη ζωή. Έτσι, ενώ η ζωή αποτελεί για τον άνθρωπο ένα υπαρκτικό δεδομένο, ο βίος του υπόκειται σε διερώτηση, διαμόρφωση και επιλογή. Η ζωή είναι μία, αλλά οι επιλέξιμοι βίοι πολλοί. Κατά προέκταση, ο ανθρώπινος βίος, ατομικός και συλλογικός, γίνεται αντικείμενο φιλοσοφικής μελέτης. Και η φιλοσοφία ορίζεται ως τέχνη του βίου. [φάκελος υλικού, σελ. 23]. Δεν είναι τυχαία η γλωσσική επιλογή του Αριστοτέλη ο οποίος με το ρηματικό επίθετο *φιλοσοφητέον* (: *δεῖ φιλοσοφεῖν*) τονίζει την αναγκαιότητα ενός φιλοσοφικού τρόπου ζωής. Παράλληλα, η δοτική προσωπική του ενεργούντος προσώπου

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2020
Α΄ ΦΑΣΗ**E_3.Αλ3Α(α)**

(*ἡμῖν*), καταδεικνύει ότι ο φιλόσοφος απευθύνεται σε όλους τους ανθρώπους. Μπορεί, λοιπόν, η φιλοσοφία να μη συνδέεται και να μη δεσμεύεται από καμία άμεση χρηστικότητα, εντέλει όμως αφορά σε κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα και σε κάθε έκφανση της ζωής του ανθρώπου. Υπ' αυτήν την έννοια θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι απολύτως χρήσιμη και ωφέλιμη γι' αυτόν, αφού η φιλοσοφία διδάσκει τον καλό και ωφέλιμο τρόπο χρήσης των διαφόρων οργάνων. Γι' αυτό και ο Σταγειρίτης καταλήγει στο συμπέρασμα ότι πρέπει να φιλοσοφούμε.

Αντίστοιχα, στο κείμενο της πλατωνικής *Πολιτείας* ο φιλόσοφος τονίζει με έμφαση τη σπουδαιότητα της φιλοσοφίας, συνδέοντάς την με την πολιτική. Συγκεκριμένα, διατυπώνει την άποψη ότι, προκειμένου να υπάρξει μία υγιής πολιτική ζωή, πρέπει είτε να βασιλεύσουν οι φιλόσοφοι, είτε να φιλοσοφήσουν οι βασιλείς («*ή να κυβερνήσουν ... βασιλιάδες και άρχοντες*»). Το ιδανικό πολίτευμα, κατά τον Πλάτωνα (: Σωκράτη) είναι αυτό στο οποίο η διακυβέρνηση θα βρίσκεται στα χέρια ενός φιλόσοφου – βασιλιά. Μόνο τότε η πόλη θα πάψει να ταλανίζεται από τα δεινά και θα επωφεληθεί. Η φιλοσοφία είναι το μέσο που θα οδηγήσει όχι μόνο στην ατομική ευδαιμονία αλλά και στην ευδαιμονία ολόκληρης της πόλης («*δεν είναι δυνατόν να υπάρξει άλλος τρόπος να ευτυχίσουν ούτε τα άτομα ούτε το σύνολο*»). Συνεπώς, και σε αυτή την περίπτωση ο φιλοσοφημένος βίος αποτελεί αδήριτη ανάγκη τόσο για την ιδιωτική όσο και για τη δημόσια ζωή.

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

- Γ1.** Και πριν να τακτοποιήσετε αυτά τα ζητήματα, Αθηναίοι, μην έχετε καθόλου την αξίωση να βρεθεί (: να υπάρξει) ανάμεσά σας κανένας πολίτης τόσο ισχυρός, ώστε να παραβεί τους νόμους αυτούς χωρίς να τιμωρηθεί, ούτε κανένας τόσο ανόητος, ώστε να βάλει τον εαυτό του σε προφανή κίνδυνο. Ωστόσο, δεν πρέπει βέβαια και να αγνοείτε το εξής, Αθηναίοι, ότι δηλαδή, κανένα ψήφισμα δεν έχει την παραμικρή αξία, αν δε συνοδεύεται από τη βούλησή σας να υλοποιήσετε πρόθυμα όσα αποφασίσατε.
- Γ2.** Ο Δημοσθένης προτρέπει τους Αθηναίους να δραστηριοποιηθούν και να κάνουν πράξη τις αποφάσεις που λαμβάνουν στις συνελεύσεις τους. Διατυπώνει την άποψη ότι οι συμπολίτες του δεν πρέπει να αρκούνται στην ψήφιση προτάσεων και λύσεων αλλά οφείλουν να υλοποιούν με προθυμία τα ψηφίσματα που εκδίδουν. Κατά τη γνώμη του, καμία απόφαση δεν έχει ισχύ από μόνη της ούτε εξαναγκάζει τους πολίτες να την ακολουθήσουν, παρά μόνο εάν οι ίδιοι επιθυμούν να την εφαρμόσουν («*ὅτι ψήφισμ' οὐδενὸς ἄξιόν ἐστιν, ἂν μὴ προσγένηται τὸ ποιεῖν ἐθέλειν τὰ γε δόξαντα προθύμως [ὑμᾶς]*»). Αυτό αποδεικνύεται και από τον τεράστιο αριθμό των αναποτελεσματικών

ψηφισμάτων, στοιχείο που επέτρεψε την αλαζονική συμπεριφορά του Φιλίππου, σύμφωνα με την άποψη του ρήτορα («εί γὰρ αὐτάρκη τὰ ψηφίσματ' ἦν ἢ ὑμᾶς ἀναγκάζειν ...οὔτε Φίλιππος τοσοῦτον ὑβρίζει χρόνον»). Ο Δημοσθένης θεωρεί πιο σημαντικά τα έργα από τα λόγια γιατί, όπως υποστηρίζει, μπορεί η πράξη να έπεται των αποφάσεων χρονικά αλλά προηγείται αξιολογικά («τὸ γὰρ πράττειν... κρείττον ἔστιν.»). Επομένως, εάν οι Αθηναίοι – οι οποίοι είναι πολύ ικανοί και ευφυείς- πραγματοποιήσουν όσα έχουν αποφασίσει, τότε μόνο θα ενεργήσουν ορθά («τὰ δέοντα παρ' ὑμῖν εἰσιν, ...ὀρθῶς ποιῆτε»).

Γ3α.

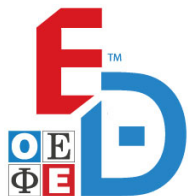
«τὸ πράττειν τοῦ λέγειν καὶ χειροτονεῖν ὕστατον ὄν ταῖς τάξεσι, πρῶτον ταῖς δυνάμεσι καὶ κράτιστόν ἐστι.»

Γ3β.

- γραφεῖν : γράψαι / γράψετε(ν)
- διαπράξασθαι: διαπράξαι
- ψηφίζόμενοι : ψηφίζοντες
- ἔδεδώκει : δῶ

Γ4α.

- τοῖς θεῖσιν**: επιθετική μετοχή ως δοτική προσωπική κτητική στο απαρέμφατο ὑπάρχειν.
- ζημίαν**: κατηγορούμενο στο υποκείμενο τὴν ἀπέχθειαν του απαρεμφάτου γενέσθαι.
- ὑμᾶς**(το α΄ του κειμένου): υποκείμενο του απαρεμφάτου ἀγνοεῖν (ετεροπροσωπία).
- οὐδενός**: ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορισμός στο ἄξιον ως γενική της αξίας.
- τὰ δόξαντα**: επιθετική μετοχή ως σύστοιχο αντικείμενο του απαρεμφάτου ποιεῖν.
- τοῦ λέγειν**: έναρθρο απαρέμφατο, ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορισμός στον συγκριτικό βαθμό (ὑστερον) (ενν. και στα πρότερον, κρείττον) ως γενική συγκριτική.

Γ4β.

Υπόθεση: «*ἂν μὴ προσγένηται τὸ ποιεῖν ἐθέλειν τὰ γε δόξαντα προθύμως [ύμᾱς]*» (ἂν + υποτακτική)

Απόδοση: «*ὅτι ψήφισμ' οὐδενὸς ἄξιόν ἐστιν*» (οριστική ενεστώτα)

Απλός και εξαρτημένος υποθετικός λόγος που δηλώνει την **αόριστη επανάληψη στο παρόν – μέλλον**.

Μετατροπή στο είδος που δηλώνει την απλή σκέψη του λέγοντος :

Υπόθεση: «*εἰ μὴ προσγένοιτο τὸ ποιεῖν ἐθέλειν τὰ γε δόξαντα προθύμως [ύμᾱς]*» (εἰ + ευκτική)

Απόδοση: «*ὅτι ψήφισμ' οὐδενὸς ἄξιον ἂν εἴη*» (δυνητική ευκτική).

Οι απαντήσεις στηρίχτηκαν στη Γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής Γυμνασίου Λυκείου, Μιχ. Χ. Οικονόμου και στο Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής Α, Β, Γ Γενικού Λυκείου, Α. Μουμτζάκης.